

Araştırma

SOSYAL HİZMET BÖLÜMÜ ÖĞRENCİLERİNİN EMPATİK EĞİLİMLERİ İLE ÖZGECİLİK DÜZEYLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

The Investigation of the Relationship Between the Emphatic Tendencies of the Social Work Department Students and Their Levels of Altruism

Muhammet Cevat ACAR*
Hıdır APAK*

* Öğr. Gör., Mardin Artuklu Üniversitesi Midyat
MYO, Sosyal Hizmet Bölümü

ÖZET

Bu araştırmanın amacı, sosyal hizmet bölümü öğrencilerinin empatik eğilim ve özgecilik düzeyleri arasındaki ilişkiyi belirlemek ve empatik eğilim ile özgecilik düzeylerinin cinsiyet, sınıf düzeyi, bölüme isteyerek gelip gelmeme ve sosyal çevre değişkenleri açısından anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini

incelemektir. Empatik eğilim ve özgecilik sosyal hizmet disiplini ile doğrudan ilişkili temel değer ve beceriler olarak kabul edilmektedir. Ancak literatür incelendiğinde sosyal hizmet disiplini adına daha çok empati alanında çalışmaların olduğu, doğrudan özgecilik alanı ile empati ve özgecilik arasındaki ilişkiyi konu edinen çalışmaların azlığı dikkat çekmektedir. Literatürdeki bu boşluk ve bu becerilerin eğitim sürecinde geliştirilebileceği düşünüldüğünde sosyal hizmet öğrencilerinin empatik eğilimleri ile özgeci davranış düzeyleri arasındaki ilişki önem kazanmaktadır. Bu çalışmanın sonuçları, sosyal hizmet eğitimi için bir veri kaynağı sağlayabilir. Bu çalışma, tarama modelinin kullanıldığı nicel bir araştırmadır. Araştırmanın örneklemini Bingöl Üniversitesi sosyal hizmet bölümünde okuyan 459 öğrenci oluşturmaktadır. Bu çalışmada veri toplama aracı olarak; araştırmacılar tarafından hazırlanan sosyo-demografik veri formu, Dökmen (1988) tarafından geliştirilen Empatik Eğilim Ölçeği (EEÖ) ve Ümmet, Ekşi ve Otrar (2013) tarafından geliştirilen Özgecilik Ölçeği (ÖÖ) kullanılmıştır. Veriler Mann-Whitney U Testi, Kruskal-Wallis H Testi, Spearman Korelasyon Katsayısı ve Basit Doğrusal Regresyon ile analiz edilmiştir. Araştırmanın en önemli bulgusu sosyal hizmet bölümü öğrencilerinde özgeciliğin empatik eğilimin anlamlı bir yordayıcısı olduğudur. Araştırmanın sonuçlarına göre, öğrencilerin empatik eğilim ile özgecilik düzeyleri arasında orta düzeyde ve pozitif anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır. Ayrıca, öğrencilerin sınıf düzeyi ve sosyal çevrelerine göre empatik eğilim ve özgecilik düzeylerinde bir farklılık bulunmazken; cinsiyetlerine göre anlamlı derecede farklılık bulunmuştur. Sosyal hizmet bölümüne isteyerek gelen öğrencilerin empatik eğilim puanlarının, bu bölümü istemeyerek tercih eden öğrencilerin puanlarına göre daha yüksek olduğu ve özgecilik düzeylerinin diğer öğrencilerden anlamlı derecede yüksek olduğu görülmüştür. Sosyal hizmet bölümü öğrencilerinin empatik eğilimlerini ve

özgeçililik düzeylerini etkileyen daha kapsamlı nitel araştırmaların yapılması ve boylam-sal çalışmaların yapılması yararlı bulgular sağlayabilir.

Anahtar Sözcükler: Empati, Empatik eğilim, Özgeçililik, Sosyal hizmet, Üniversite öğrencileri

ABSTRACT

The aim of this study is to identify the relation between empathic tendencies and altruism levels of students at the social work department; and to determine whether empathic tendency and altruism levels show significant difference in terms of gender, class level, willingness in choosing the department and social environment variables. Empathic tendency and altruism are accepted as the main values and skills that are directly related to social work discipline. However, as a result of the literature review, it has been observed that while the number of studies on empathy is high, the number of studies directly focusing on altruism as well as the relationship between empathy and altruism is quite low within the scope of social work discipline. The relationship between empathic tendencies and altruistic behaviour levels of students at the social work department gains importance when considering this gap in the literature and the possibility of improvement of these skills in education process. Results of this study may provide a data source for social work education. This study is a quantitative research using screening model. The sampling population of the research is composed of 459 students who study at Social Work Department at Bingöl University. As a data collection tool in this study; socio-demographic data form prepared by the researchers, the Empathic Tendency Scale (ETS) developed by Dökmen (1988) and the Altruism Scale (AS) developed by Ümmet, Ekşi and Otrar (2013) were used.

The data were analysed using Mann-Whitney U Test, Kruskal-Wallis H Test, Spearman's

Correlation Coefficient and Simple Linear Regression. The most important finding of the research is that altruism among students at the social work department is a significant predictor of empathic tendency. According to the results of the research, a medium-level and positive significant relationship has been identified between empathic tendency and altruism levels of students. Moreover, while empathic tendency and altruism levels of students do not differ depending on their class levels and social environments, a significant difference caused by their gender has been identified. It has been observed that the empathic tendency scores of students who chose this department willingly are higher than those who chose the department unwillingly, and that their altruism levels are significantly higher than other students. Conducting more comprehensive quantitative research studies and longitudinal studies affecting the empathic tendency and altruism levels of students at the social work department may provide useful findings.

Keywords: Empathy, Empathic Tendency, Altruism, Social Work, University Students

GİRİŞ

İnsanoğlu çok eski tarihlerden bu yana dezavantajlı kesimlere yardım etmeye çalışmıştır. Sosyal hizmetlerde insanlık tarihinin başlangıcından bu yana var olan kadim bir uygulamadır. "Sosyal hizmet en yalın haliyle; insanlara kendi sosyal çevreleri içinde ve gereken bazı durumlarda sosyal çevrelerini değiştirerek, maksimum düzeyde yardım etme işlevi gören bir meslektir" (Sheafor ve Horejsi, 2014: 19). Sosyal hizmet için yapılan birçok tanımlamada (Barker, 1995; Duyan, 2012; Gökçearsan Çiççi

ve Altınova, 2012; Tomanbay,1999a) yardım etme işlevi ön plana çıkmaktadır. Sosyal hizmet mesleği aynı zamanda yardım etme işlevini amaçlayan ancak bunu insan ilişkileri temelinde dayandıran bir meslektir. İyi bir ilişkinin kurulmasında da empatik anlayışın önemi çok fazladır. Sosyal çalışmacıların mesleki ilişkilerinde hizmet alanlara ilgi göstermesi, samimi olması ve kabul edici olması tek başına yeterli değildir. Ayrıca onların dünyasını anlaması, aynı zamanda bu anlayışın doğurgularını görmesi ve bu anlayışını onlara aktarması gereklidir. Bu da empati ile gerçekleşir (Erkan ve Duyan, 2000). Bu açıdan empatinin sosyal hizmet uygulamalarının başarısında anahtar bir rol üstlendiğini ve müracaatçılarla çalışırken hayati bir önemde olduğunu ifade edebiliriz (Hepworth ve diğ., 2010:88; Tuncay ve İl, 2009). Doğru bir empati sosyal hizmet uygulaması için gerekli, sahip olunan kişisel niteliklerle inşa edilmeye başlayan ve süpervizyon alınan uygulamalarla da gelişen bir beceridir (Seden, 2005:74). Her ne kadar bir sosyal hizmet becerisi olarak iddia edilmişse de empatinin, becerinin ötesinde bir insan niteliği olduğu ve bu niteliği başka yollarla edinmenin zor olduğu söylenebilir (Hanley, 2015: 222).

Empati

Empati kavramı, antik Yunanda “empathia” kavramından türetilmiştir. Empati burada başkalarının duygularına katılma ve başkalarının deneyimlerinin nasıl olduğunu hissetme anlamlarını taşımaktadır (Cournoyer, 2011: 14). Empati, sosyal hizmetlerde ve diğer yardım mesleklerinde yaygın olarak kullanılan bir kavramdır. Empati Türkçe’de; duygudaşlık (TDK, 2016),

eşduyum (Tomanbay, 1999b:117) ya da duyarlılık (Aytan, 2010: 79) olarak da adlandırılmaktadır. Ancak literatürde “empati” kullanımının yukarıda ifade edilenlerden daha yaygın olduğu görülmektedir.

Empati kavramı pek çok şekilde tanımlanmıştır ve üzerinde anlaşılacak tek bir tanım yoktur. Empatinin temelinde ise, “insanlar başkalarının mutluluğunu ve sıkıntısını tıpkı kendi mutlulukları ve sıkıntıları gibi zihinlerinde ve duygularında yaşayabilirler” anlayışı yer almaktadır (Aytan, 2010:79). Empati terimi; olayları müracaatçının gözüyle görme (Erkan, 1997: 18) veya kendini başkasının yerine koyarak, onu şu anda yaşadığı duyguları ile kavramaya çalışma (Turan, 1999: 59) şeklinde tanımlanabilmektedir. Ayrıca empati sadece “karşısındaki kulaklarıyla duymak” ya da “karşısındaki gözleriyle görmek” değil aynı zamanda karşıdaki kişinin “kalbiyle hissetmek” anlamına gelmektedir (Erkan ve Duyan, 2000; Kadushin ve Kadushin, 2016: 96). Cournoyer’e (2011:14) göre ise empati; düşünceleri, duyguları, deneyimleri anlamlandırma ve değerlendirme sürecidir. Sheafor ve Horejsi’ye (2014: 161) göre empati; genellikle müracaatçının ayakkabılarını giyme kapasitesi, müracaatçıya bölünmemiş ilgi verme ve müracaatçının his ve algılarını anladığını göstermek için aktif dinlemede bulunma olarak tanımlanmıştır. Sosyal hizmet sözlüğüne göre ise empati; “başka bir insanın duygusal durumunu ve düşüncelerini, algılamayı, anlamayı, deneyimlemeyi ve cevap vermeyi” içerir (Barker, 1995: 102). Sosyal hizmet sözlüğünde var olan bu tanımlama, son 90 yıl içerisinde psikanalistleri, insanlı terapistle-ri, sosyal ve gelişim psikologlarını da

içerisine alan düşünürlerin empati konusunda yaptıkları tanımlamaların özeti şeklindedir (Gerdes ve Segal, 2011).

Empati kurmanın hem sosyal çalışmacıya hem de müracaatçıya pek çok faydası vardır. Birçok araştırmacıya göre, sosyal çalışmacıların müracaatçılarla daha fazla ve daha iyi iletişim kurma çabası empatik ilişki ile doğru orantılıdır. Empatinin kullanımının sosyal hizmet uygulamasının başarısında önemli bir unsur olduğu birçok araştırmada ortaya çıkmıştır (Hepworth ve diğ., 2010: 102; Tuncay ve İl, 2009). Empati sosyal çalışmacılara, hizmet verdiği insanlara yönelik anlayış ve duyarlılık kazandırmada yardımcı olur. Empati kuran kişi çevresindeki insanlarla daha iyi iletişim kurmanın mutluluğunu yaşarken, müracaatçı da anlaşılma olmanın huzurunu tadar. Ayrıca, empatik bağlantı anlaşma ve uyum sağlama olasılığını artırabilmekte ve verimli bir çalışma ilişkisi oluşturabilmektedir (Ayten, 2010: 79; Cournoyer, 2011: 14). Empati, müracaatçıların karşılaştıkları güçlüklerin ve becerilerinin anlaşılmasında derin bir anlayışa sahip olunmasını sağlar. Bu açıdan sosyal çalışmacıların empatik olma becerisi ilişki kurmanın kolaylaştırılması, bilgi paylaşımı noktasında cesaretlendirme ve uyum sağlama gibi birden fazla fonksiyonu yerine getirir (Hepworth ve diğ., 2010:36). Empati kurabilen sosyal çalışmacılar “müracaatçı için” değil, “müracaatçı ile” hissederler. Eğer müracaatçı, sosyal çalışmacının “olayları kendisi gibi gördüğünü ve hissettiğini”, “yaşadıklarının kendisine hissettirdiklerini takdir ettiğini” veya “anlatmakta zorlansa da ne demek istediğini anladığını” hissederse, kendini güvenli hissedeceği bir atmosfer oluşur

(Kadushin ve Kadushin, 2016: 94). Bu atmosfer birden fazla boyutu içine alarak gerçekleşir.

Empatinin bilişsel (düşündüğünü düşünüyorum) ve duygusal (hissettiğini hissediyorum) boyutu genel olarak kabul edilen ve empatiyi anlamlandırmada çok sık kullanılan boyutlardır (Erkan ve Duyan, 2000; Kadushin ve Kadushin, 2016: 96; Ayten, 2010:83; Tuncay ve İl, 2009; Seden, 2005:74). Gerdes ve Segal (2009) empati için önerdikleri sosyal hizmet modelinde bu iki boyut dışında «bilinçli karar verme» diye üçüncü bir boyut eklerler. Bu boyut aslında, sosyal hizmetin doğasından güç aldığı ve aktif edilmesi gereken parçasıdır. Duygusal boyut istekli ve gönüllü yapılan bir boyut değildir. Bilişsel ve bilinçli karar verme boyutları ise gönüllü ve istekli yapılan boyutlardır. Yapılan bu çalışmada her boyut altında alt boyutlar yer almaktadır. Empatinin alt boyutlarından biri de özgecilliktir. Gerdes ve Segal (2009) “bilinçli karar verme” boyutunun altında “özgecillik” (altruizm) boyutuna yer vermektedir. King Jr. (2011)’in empatinin sosyal hizmet uygulamasındaki yapısı çalışmasında, empatinin duygusal ve bilişsel boyutunun dışında davranışsal boyutu bir üçüncü boyu olarak eklemektedir. Bu yaklaşımda empatinin davranışsal boyutu, özgecillik üzerine inşa edilmiştir. Stueber (2008) gibi yazarlar da empatiyi bilişsel ve duyuşsal özelliklerine ilave olarak özgeci bir eylem olarak da kavramsallaştırmıştır. Batson da empatiyi özgeci davranışın bir aracı olarak görmektedir. Örneğin Batson, empatiyi izlenen acının azaltılmasında ve diğerlerinin acılarını hissetme veya başkalarına yardım etmenin kişide yarattığı ödül hissiyatı gibi kişisel güdülerle

ilişkilendirerek açıklamışlardır (Akt. Gerdes ve Segal, 2009).

Empati ve Özgecilik İlişkisi

Empati ile özgecilik arasındaki ilişki, hem ampirik araştırmalarda (Batson ve Moran, 1999; Burks ve diğ., 2012) hem de teorik çalışmalarda (Scott ve Seglow, 2007) araştırmacıların ilgisini çeken bir konudur. Bu ilginin son yirmi yıl içerisinde daha yoğun olduğu da gözlenmektedir. Royzman ve Kumar(2001), empatik anlayışı özgeciliğin kaynağı olarak kavramsallaştırarak; başka birinin duygusal ve bilişsel durumunu biliyor ve anlıyor olmanın o kişiye yardım etmeyi kolaylaştıracağını savunarak bir anlamda empatik anlayışın özgeci davranış ile sonuçlanacağını iddia etmektedirler. Scott ve Seglow (2007) ise empatik duyguların yaşanabilmesi için özgeci davranışların gerekliliğini vurgulamışlardır.

Birçok araştırmada empati ile beraber araştırılan özgecilik kavramının doğuşu, sosyoloji disipliniyle ilişkili olmasına rağmen; bu kavramla ilgili yapılan çalışmalar genellikle sosyoloji alanı dışında yapılmıştır (Karadağ ve Mutaçlılar, 2009). Özgecilik kavramının İngilizce karşılığı olarak da kullanılan "Altruism" kavramı, ilk defa Fransızca olarak (Altruisme) 1851 yılında, Fransız filozof ve sosyologu olan Comte (1875) tarafından kullanılmıştır. Bu tarihten itibaren bu kavram birçok araştırmacı tarafından tanımlanmış olsa da Karadağ ve Mutaçlılar (2009)'ın da belirttiği gibi bu tanımların, kavramın duygusunu ve esasını nakletmede yetersiz olduğu aşikardır.

Özgeciliğin tanımlarına bakıldığında Budak (2009) bu kavramı 'kendini düşünmeden, dışarıdan bir ödül

beklemeden, hatta bazen kişisel bir bedel ödeyerek, başkalarının çıkarını ve iyiliğini düşünme' olarak tanımlamıştır; benzer bir tanımlama Mateer ve Willover(1994) da yapmıştır. Scott ve Seglow (2007) ise özgeciliği kişinin bir başkasının ihtiyaçlarıyla bu ihtiyaçlar kendisininmiş gibi ilgilenmesi olarak tanımlamışlardır. Yavuzer ve diğ. (2006) de özgeciliğin; bilinçli olarak ve içtenlikle ilgisini başkasına yönelten ve özveride bulunan bireyleri tanımlamak için kullanılan bir kavram olduğunu belirtmektedirler.

Budak (2009), özgecilik ile özgecil davranışı ayrı olarak tanımlamıştır. Ona göre özgecil davranışta esas olan başkasının yararına hareket etme ve kendi çıkarından çok başkasının yararını düşünmedir. Yoksullara yardım, zayıfların haklarını koruma, ruhsal veya fiziksel sorunlar yaşayanlara yardımcı olma vb. davranışlar özgecil davranışa örnek olarak gösterilebilir. Tanımdaki örneklerin aynı zamanda prososyal davranışlar olduğu da göz önüne alındığında özgecilik ile prososyal davranışlar arasında da bir ilişki olduğu anlaşılmaktadır. Nitekim Eisenberg (1986) de özgeciliği prososyal davranışların bir alt türü olarak tanımlamıştır.

Staub (2003) özgeciliği insan doğasının bir parçası olarak görmüş ve özgeci davranışların (insanları önemsemek, sevmek vb.) büyük oranda sonraki yaşantılarımız ile şekillendiğini belirtmiştir. Özgecilikle ilgili yapılan bir diğer tartışma da özgeciliğin evrensel mi olduğu yoksa kültürel olarak mı şekillendiğidir (Yavuzer ve diğ., 2006).

Özgecilik genel olarak yardım edici mesleklerde temel bir değer olarak kabul edilmektedir. Örneğin Hoyle ve

John (1995) bilgi yetkinliği ve özerklikle birlikte özgeciliğin öğretmenlik mesleğinin üçüncü unsuru olduğunu bildirmişlerdir (Akt.: Locke, Vulliamy, Webb ve Hill, 2005). Yardım edici bir meslek olarak hemşireliği inceleyen Görüş, Kılıç, Ceyhan ve Şentürk (2014) de hemşireliğin beş temel değerinin bulunduğunu ve bu değerlerden birinin özgecilik olduğunu aktarmışlardır.

Aynı şekilde yardım edici bir meslek olarak ortaya çıkan sosyal hizmette de özgecilik yer almaktadır. Lubove (1965), sosyal hizmet alanının temelinde özgeciliğin bulunduğunu belirtmiştir. Ancak 19. yy. sonu ile 20. yy. başlarında sosyal hizmet alanı bir değişim yaşamış ve mesleğin ana değeri gönüllük esasına dayalı özgeciliğinden (volunteer-based altruism) profesyonel özgeciliğe (Professional altruism) evrilmiştir. Gönüllülükten profesyonelliğe doğru yaşanan bu değişim sosyal hizmet eğitimi, muhatap kitleyi ve verilen hizmet türünü de etkilemiştir (Akt.: Cabin, 2008)

Empati ve özgecilik kavramları, pek çok disiplinin doğrudan ya da dolaylı olarak ilgilendiği, çok kapsamlı bir alandır. Ancak literatür incelendiğinde bu ilginin sosyal hizmet disiplini adına daha çok empati alanında olduğu, doğrudan özgecilik alanı ile empati ve özgecilik arasındaki ilişkiyi konu edinen çalışmaların azlığı dikkat çekmektedir. Özgecilik ve empatik eğilimlerin sosyal hizmet mesleği ile doğrudan ilişkisinin olduğu açıktır. Empatik yaklaşım ve özgecilik sosyal hizmet alanında temel bir değer ve beceri olarak kabul edilmekle birlikte, empatinin temel ve zorunlu bir değer olduğu; özgeciliğin ise farklı şekillerde ortaya çıkabileceği yapılan çalışmalarla ortaya konmuştur.

Bu becerilerin eğitim sürecinde geliştirilebileceği düşünüldüğünde sosyal hizmet öğrencilerinin empatik eğilimleri ile özgeci davranış düzeyleri önem kazanmaktadır. Bu araştırmanın örneklemi sosyal hizmet bölümü öğrencileri oluşturmaktadır. Empati ile özgecilik arasındaki ilişkiyi yurtdışında sosyal hizmet öğrencileri düzeyinde ele alan az sayıda araştırma olduğu, ülkemizde ise ele alan çalışmaların olmadığı dikkat çekmektedir.

Yukarıdaki bilgi ve bulgulardan yola çıkarak, empati ile özgecilik arasında bir ilişkinin varlığı ve özgeciliğin empati üzerinde bir etkisinin olabileceği varsayılabilir. Bu varsayımdan hareketle mevcut araştırmanın temel amacını, sosyal hizmet bölümü öğrencilerinin empatik eğilim ile özgecilik davranışları arasındaki ilişkiyi belirlemek ve özgeciliğin empati üzerindeki etkisini incelemek oluşturmaktadır. Araştırmanın alt amaçları ise şöyle belirlenmiştir:

1. Sosyal hizmet bölümü öğrencilerinin empatik eğilim ile özgecilik düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır? Özgecilik, empatinin anlamlı bir yordayıcısı mıdır?
2. Sosyal hizmet bölümü öğrencilerinin empati ile özgecilik düzeyleri cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
3. Sosyal hizmet bölümü öğrencilerinin empatik eğilim ile özgecilik düzeyleri bölüme isteyerek tercih etmelerine, sınıf düzeylerine ve sosyal çevrelerine (yaşamının çoğunu geçirdiği yer) göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Bu çalışmada öncelikle empati, özgecilik ve sosyal hizmet ilişkisi kuramsal

olarak özetlenmiş, ardından da alan araştırmasından elde edilen bulgular değerlendirilmiştir.

YÖNTEM

Bu çalışma nicel araştırma yöntemlerinden tarama modelinin kullanıldığı betimsel ve ortaya çıkarıcı bir alan araştırmasıdır (Karasar, 2010). Sosyal bilimlerde en sık kullanılan modellerden biri olan tarama modeli, araştırmanın problem durumuna en uygun teknikleri içerdiği için seçilmiştir (Neuman, 2014).

Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini 2015- 2016 eğitim- öğretim yılında Bingöl Üniversitesi örneğinde tamsayım yöntemiyle alınan ve sosyal hizmet bölümünde öğrenim gören 1,2 ve 3. sınıf öğrencisi 632 kişi oluşturmaktadır. Araştırmada örneklem seçimine gidilmemiş, tüm evrene ulaşılmaya çalışılmıştır. Ancak verilerin toplandığı tarihte okulda bulunmayan, çalışmaya katılmayı kabul etmeyen ve veri toplama araçlarını eksik dolduran öğrenciler kapsam dışı bırakılarak 459 öğrenci üzerinden veri analizi yapılmıştır.

Veri Toplama Araçları

Sosyo Demografik Veri Formu: Katılımcılara ait bazı demografik bilgileri betimlemek amacı ile hazırlanan bu formda katılımcıların yaş, cinsiyet, sınıf düzeyi, hayatının çoğunu nerede geçirdiği ve bölüme isteyerek gelip gelme durumu gibi temel bilgilerinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

Empatik Eğilim Ölçeği (EEÖ): 1988 yılında Dökmen tarafından geliştirilmiştir.

Ölçek tek boyuttan ve 20 maddeden oluşmaktadır ve beşli likert tipinde hazırlanmıştır. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 20, en yüksek puan ise 100'dür. Alınan puanın 100'e yakın olması empatik eğilimin yüksek olduğuna işaret etmektedir. EEÖ, araştırmacı tarafından 70 kişilik bir öğrenci grubuna üç hafta arayla uygulanmış ve bu iki uygulama arasında .82 düzeyinde ilişki bulunmuştur. Ölçeğin iç tutarlılık katsayısı .86 olarak bulunmuştur. Bu araştırmada ise empatik eğilim ölçeğinin Cronbach Alpha değeri .678 olarak bulunmuştur. Bu bulgulara bakılarak ölçeğin geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu söylenebilir.

Özgecilik Ölçeği (ÖÖ): Ümmet, Ekşi ve Otrar (2013) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek 38 madde ve 7 alt boyuttan oluşmaktadır. Bu boyutlar; gönüllü faaliyetlere katılma, maddi yardım, travmatik durumlarda yapılan yardım, yaşlı/ hastalara yapılan yardım, fiziksel güce dayalı yardım, eğitim sürecinde yardım ve yakınlık duygusundan kaynaklanan yardım şeklindedir. Ölçek geliştirme sürecinde açılımlayıcı faktör analizi ve kriter geçerliliği çalışmaları yapılmıştır. Ölçeğin güvenilirliği için Cronbach Alpha değeri .81 olarak bulunmuştur. Bu çalışmada da Özgecilik Ölçeğinin Cronbach Alpha değeri .936 olarak hesaplanmıştır. Yapılan geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları sonucundan Ö.Ö.'nün bireylerin özgecilik düzeylerini ölçen geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Verilerin çözümlenmesi için SPSS paket programının 20.0 versiyonu kullanılmıştır. Analizde 'Shapiro-Wilk Testi',

'Mann-Whitney U Testi', 'Kruskal-Wallis H Testi', 'Spearman Korelasyon Katsayısı' ve 'Basit Doğrusal Regresyon Analizi' teknikleri kullanılmıştır.

BULGULAR

Araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyet, yaş, bölüme isteyerek gelip gelme durumu, sınıf ve sosyal çevrelerine göre dağılımları Tablo 1'de verilmiştir.

Sosyal hizmet bölümü öğrencilerinin empatik eğilim ve özgecilik puan ortalamalı Tablo-2'de verilmiştir. Empatik eğilim ölçeğinden alınabilecek minimum puanın 20; maksimum puanın ise 100 olduğu göz önünde bulundurulduğunda araştırma kapsamındaki öğrencilerin empatik eğilim düzeylerinin ortanın üzerinde olduğu söylenebilir. Aynı şekilde özgecilik ölçeğinden alınabilecek minimum puanın 38; maksimum puanın ise 190 olduğu göz önünde bulundurulduğunda öğrencilerin özgecilik düzeylerinin yükseğe yakın olduğu söylenebilir.

Sosyal hizmet bölümü lisans öğrencilerinin empatik eğilimleri ile özgecilik düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı Spearman Korelasyon Katsayısı ile incelenmiştir. Yapılan analiz sonucuna göre empatik eğilim ile özgecilik arasında anlamlı düzeyde ilişki olduğu ($p < 0,001$) belirlenmiştir. Empatik eğilim ile özgecilik arasında orta düzeyde ve pozitif bir ilişki ($r = 0,382$) olduğu saptanmıştır. Özgeciliğin, empatik eğilimin anlamlı bir yordayıcısı olup olmadığı belirlenmesi için de basit doğrusal regresyon analizi yapılmıştır. Bu analiz sonucunda özgeciliğin empatik eğilimin anlamlı ve pozitif yönde bir yordayıcı

cısı olduğu bulunmuştur $R^2(0,132)$, $p < 0,000$.

Veri seti üzerinde (empati ve özgecilik ortalama puanları) yapılan normallik testleri sonucunda histogram ve grafiklerde normal bir dağılım gözlenirse de Shapiro-Wilk testi sonuçlarına göre veriler normal dağılmamaktadır. Bu yüzden analizlerde Mann-Whitney U ve Kruskal-Wallis testleri kullanılmıştır. Shapiro-Wilk test sonuçları Tablo-3'te gösterilmiştir.

Sosyal hizmet bölümü öğrencilerinin cinsiyetlerine göre empati ile özgecilik düzeyleri, veri seti normal dağılım göstermediği için Mann-Whitney U testi ile incelemiştir. Sonuçlar Tablo-4'de verilmiştir.

Tablo 4'e göre, sosyal hizmet bölümü öğrencilerinin empatik eğilim ve özgecilik puanlarında cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Kız öğrencilerin empatik eğilim düzeylerine ait ortalama sırası (253,92), erkeklerin ortalama sırasından (203,78) anlamlı derecede daha yüksektir. Benzer şekilde kız öğrencilerin özgecilik ortalama sıraları (257,02) da erkeklerin özgecilik sıra ortalamalarından (200,39) anlamlı derecede daha yüksektir. Özgeciliğin alt boyutlarına bakıldığında ise yaşlı hastalara yardım ve eğitim sürecinde yardım dışındaki beş boyutta da cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık olduğu görülmektedir.

Sosyal hizmet bölümü öğrencilerinin bu bölüme isteyerek gelip gelmemelerine göre empati ve özgecilik düzeyleri de Mann-Whitney U testi ile incelenmiştir. Analiz sonuçları Tablo-5' yer almaktadır.

Tablo 1. Katılımcılara Ait Bazı Betimleyici Bilgiler

Değişken	n	%	Değişken	n	%
Yaş			Sınıf Düzeyi		
18-19	102	22,2	1. Sınıf	166	36,2
20-21	233	50,8	2. Sınıf	171	37,3
22-23	102	22,2	3. Sınıf	122	26,6
24 ve üstü	22	4,8			
Cinsiyet	n	%	Bölüme İsteyerek Gelip Gelmeme Durumu	n	%
Kadın	240	52,3	Evet	337	73,4
Erkek	219	47,7	Hayır	122	26,6
Hayatının Çoğunu Nerede Geçirdiği	n	%	TOPLAM	n	%
Büyükşehir	96	20,9		459	100
Şehir Merkezi	168	36,6			
İlçe	120	26,1			
Kasaba	4	0,9			
Köy	71	15,5			

Tablo 2. Katılımcıların Empatik Eğilim ve Özgecilik Düzeylerine İlişkin Bilgiler

	Sayı	Minimum	Maksimum	Ort. Puan	S
Empatik Eğilim	459	47	100	68,366	7,18904
Özgecilik	459	46	190	145,3050	21,63519

Tablo 5'teki verilere bakıldığında okudukları bölüme isteyerek gelen sosyal hizmet öğrencilerinin empatik eğilim ortalamalarının (235,51), bu bölümü istemeyerek tercih eden öğrencilerin

ortalama sıralarına (214,77) göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Ancak yapılan Mann-Whitney U testi, bu farklılığın anlamlı bir farklılık olmadığını göstermektedir. Bölüme isteyerek gelen

Tablo 3. Verilere Ait Shapiro-Wilk Test Sonuçları

	Shapiro-Wilk		
	Statistic	df	Sig.
Empati	0,989	459	0,002
Özgecilik	0,950	459	0,000

Tablo 4. Cinsiyet Değişkenine Göre Empati ile Özgecilik Puanlarının Mann-Whitney U Testi Sonuçları

	Cinsiyet	N	Sıralar Ortalaması	Sıralar Toplamı	Z	p
Empati	Kız	240	253,92	60941,50	-4,049	0,000
	Erkek	219	203,78	44628,50		
Özgecilik	Kız	240	257,02	61684,50	-4,569	0,000
	Erkek	139	200,39	43885,50		

p<0.05

Tablo 5. Okuduğu Bölüme İsteyerek Gelip Gelmemeye Ait Empati ile Özgecilik Puanlarının Mann-Whitney U Testi Sonuçları

		N	Sıralar Ortalaması	Sıralar Toplamı	Z	p
Empati	Evet	337	235,51	79368,50	-1,482	0,138
	Hayır	122	214,77	26201,50		
Özgecilik	Evet	337	248,000	83576,00	-4,833	0,000
	Hayır	122	180,28	21994,00		

p<0.05

öğrencilerin özgecilik ortalama sıraları (248,00) ile bölüme istemeyerek gelen öğrencilerin özgecilik ortalama sıraları (189,28) arasındaki fark anlamlı

düzeyde olup; bölüme isteyerek gelen öğrencilerin özgecilik puan sıralamaları daha yüksektir. Özgeciliğin tüm alt boyutlarında bölüme isteyerek gelen

öğrencilerin puan sıralamaları anlamlı derecede daha yüksektir.

alt boyutunda da anlamlı farklılık bulunmamıştır.

Öğrencilerin empatik eğilim ile özgecilik düzeylerinin sınıf düzeylerine göre farklılık gösterip göstermediği Kruskal-Wallis H testi ile incelenmiştir. Bulunan sonuçlar Tablo-6'da gösterilmiştir.

TARTIŞMA

Sosyal hizmet bölümü öğrencilerinde özgeciliğin empatik eğilimin anlamlı bir yordayıcısı olduğu görülmektedir. Yurtiçinde ve yurtdışında yapılan çalışmalarda empatik eğilim ile özgecilik arasındaki ilişkiyi sosyal hizmet öğrencileri düzeyinde inceleyen herhangi bir araştırmaya rastlanmamıştır. Ancak farklı alanlardaki üniversite öğrencileri ile yapılan çalışmalarda empati ile özgecilik arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. Örneğin; Arpacı ve Özmen'in (2014) ve Avcı, Aydın ve Özbaşaran'ın (2013) yaptıkları çalışmada hemşirelik öğrencilerinin özgecilik ile empatik eğilimleri arasında pozitif yönde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Tablo 6'da görüldüğü üzere, öğrencilerin sınıf düzeyine göre empatik eğilim ve özgecilik puanlarında anlamlı farklılık bulunmamaktadır. Aynı zamanda özgecilik ölçeğinin hiçbir alt boyutunda da sınıflar arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

Tablo 7'de görüldüğü gibi sosyal hizmet öğrencilerinin hayatlarının çoğunu neredede geçirmiş oldukları, onların empatik eğilim puanları ile özgecilik toplam puanlarında anlamlı fark yaratmamıştır. Aynı zamanda özgeciliğin hiçbir

Tablo 6. Öğrencilerin Empatik Eğilim ve Özgecilik Puanlarının Okudukları Sınıfa Göre Kruskal-Wallis H Test Sonuçları

		N	Sıralar Ortalaması	Ki Kare	Sig.
Empati	1.Sınıf	166	236,96	2,778	0,249
	2.Sınıf	171	235,44		
	3.Sınıf	122	212,90		
	Toplam	459			
Özgecilik	1.Sınıf	166	239,61	3,394	0,183
	2.Sınıf	171	233,87		
	3.Sınıf	122	211,49		
	Toplam	459			

Tablo 7. Öğrencilerin Empatik Eğilim ve Özgecilik Puanlarının Hayatlarının Çoğunu Nerede Geçirdiklerine Göre Kruskal-Wallis H Test Sonuçları

	Hayatının Çoğunu Nerede Geçirdiği	N	Sıralar Ortalaması	Ki Kare	Sig.
Empati	Büyük Şehir	96	236,91	2,409	0,661
	Şehir Merkezi	168	231,51		
	İçe	120	215,07		
	Kasaba	4	232,00		
	Köy	71	242,19		
	Toplam	459			
Özgecilik	Büyük Şehir	96	222,11	0,583	0,965
	Şehir Merkezi	168	232,85		
	İçe	120	234,20		
	Kasaba	4	222,00		
	Köy	71	227,25		
	Toplam	459			

Duru (2002) Eğitim Fakültesi'nde öğrenim gören 402 öğretmen adayıyla empati ve yardım etme eğilimi arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmasında empati ve yardım etme arasında pozitif bir ilişki olduğunu belirlemiştir. Burks ve diğ. (2012) de empatiyi, özgeciliği arttıran bir motivasyon olarak ele aldıkları ve 112 psikoloji öğrencisi ile yaptıkları araştırmada empati ile özgecilik arasında anlamlı bir ilişki bulmuşlardır.

Alanda yapılan çalışmalar sadece üniversite öğrencileri ile sınırlı değildir. Tilay ve Torlak (2015), ülkemizdeki yardım kurumlarında gönüllü olarak çalışan 396 yetişkin ile bir çalışma

gerçekleştirmişlerdir. Bu çalışmada, özgeci bağlılık motivasyonlarının (empati, özgecilik ve dindarlık) gönüllü hizmet sağlama üzerinde etkili olduğu ve özgecilik ile empati arasında anlamlı bir ilişki olduğu ortaya çıkarılmıştır. Bierhoff ve Rohmann (2004), 56 kadın ile yaptıkları bir çalışmada empati ile özgecilik arasında anlamlı bir ilişki bulmuşlardır.

Ülkemizde ve yurtdışında empati ile özgecilik ilişkisini inceleyen araştırmalar, kuramsal olarak sunulan tezler ile de örtüşmektedir. Sosyal hizmet de dahil olmak üzere yardım edici mesleklerde doğal olarak yüksek olması beklenen empatik eğilim ve özgecilik

düzeylerinin bu araştırmada da yüksek çıkması bu alanda öğrenim gören öğrencilerin temel yardım becerilerine yatkınlıklarını ortaya koymaktadır.

Bu araştırmada üniversite öğrencilerinin cinsiyetlerine göre empatik eğilim ve özgecilik düzeylerinin anlamlı derecede farklı olduğu bulunmuştur. Kız öğrencilerin empatik eğilim düzeylerine ait puan ortalamaları, erkeklerin puan ortalamalarından anlamlı derecede daha yüksektir. Bu bulgu, birçok araştırma sonucu ile paralellik göstermektedir (Arpacı ve Özmen, 2014; Ayten, 2010; Keefe, 1975; Serpen ve Hasgöl, 2015; Turnage ve diğ., 2012; Yıldız ve diğ., 2015). Tuncay ve İl (2009)'e göre çeşitli empati araştırmalarının ortak ve çarpıcı sonucu, kadınların erkeklere oranla daha yüksek düzeyde empatik eğilim içinde olduğudur. Bu araştırmada ayrıca kız öğrencilerin özgecilik düzeylerinin anlamlı derecede farklı olduğu ve özgecilik düzeylerinin daha yüksek olduğu bulunmuştur. Bu sonuç; yapılan bazı araştırma sonuçları (Coulter ve Diğ., 2007; Decker ve diğ., 2008; Elmas, 1998; Kamas ve diğ., 2008; Ümmet, 2012; Valentine ve diğ., 2009) tarafından desteklenmektedir. Bu çalışmalarda kızların özgecilik düzeylerinin erkeklerin özgecilik düzeylerinden daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Alanda hem üniversite öğrencileri ile hem de diğ er gruplarla yapılan bazı çalışmalar (Ak, 2013; Byrne, 2008; Kaçar Banbal, 2010; Kasapoğlu, 2014; Mutafçılar, 2008) ise bu araştırmada cinsiyet ile ilgili elde edilen sonucu desteklemektedir. Bu araştırmalarda kızlar ile erkeklerin özgecilik düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Yapılan alan taramasında erkeklerin

kızlardan daha yüksek düzeyde özgeciliğe sahip olduğunu gösteren bir araştırmaya rastlanmamıştır.

Bu bulgu ile kızların başkalarının duygusu ve düşüncelerini anlama, kendilerinin onların yerine koyma ve karşı tarafa bu durumu anlatma eğiliminin erkeklere oranla daha yüksek olduğu ifade edilebilir. Bu sonucun kızların iletişim yönünden erkeklerden üstün olmaları ve duygusal yapılarının daha belirgin olması kadar toplumun kadının statüsüne biçtiği rollerle de alakalı olabilir. Ayrıca, ülkemizde ve ABD'de (Paat, 2016) kız öğrencilerin sosyal hizmet bölümü de dahil olmak üzere yardım edici bölüm ve meslekleri daha çok tercih ediyor olmaları, kızların empatik eğilim ve özgecilik düzeylerinin yüksek olduğunun bir işareti olarak kabul edilebilir. Bu açıdan bakıldığında bu araştırmanın örneklemindeki kız öğrencilerin empatik eğilimlerinin ve özgecilik düzeylerinin yüksek çıkması anlam kazanmaktadır.

Sosyal hizmet bölümüne isteyerek gelen öğrencilerinin empatik eğilim puanlarının, bu bölümü istemeyerek tercih eden öğrencilerin puanlarına göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Ancak bu farklılık anlamlı bir farklılık değildir. Buna göre sosyal hizmet bölümünü tercih ederken empatik eğilimden çok başka faktörlerin olabileceğini düşündürmektedir. Erçoşkun (2005)'un çalışmasında sınıf öğretmenliği öğrencilerinin sınıf öğretmenliği anabilim dalını tercih sırasına göre empatik becerileri arasında anlamlı bir fark yoktur. Üniversite öğrencileri ile yapılan bazı araştırmalar da (Ünal, 1997; Arpacı ve Özmen, 2014) bölümünü isteyerek seçen öğrencilerin empatik eğilim puanlarını, bölümü istemeden

okuyan öğrencilere göre daha yüksek olarak saptamışlardır. Araştırmanın bulgularına bakıldığında sosyal hizmet bölümünü isteyerek tercih edip okuyan öğrencilerin özgecilik düzeylerinin diğer öğrencilerden anlamlı derecede yüksek olduğu görülmektedir. Yardım etme davranışının önemli bir bileşeni olan özgecilik davranışında da gönüllülüğün esas olduğu göz önünde bulundurulduğunda, bölümü isteyerek okuyan öğrencilerinin yardım etme davranışlarının ve özgecilik düzeylerinin yüksek olması olağan görünmektedir. Bu sonuçlar ile, sosyal hizmet bölümünü empatik eğilimi ve özgeciliği yüksek olan kişilerin tercih ettiği düşünülebilir. Özgeciliğin ise daha belirgin ve anlamlı bir farkla sosyal hizmet öğrencilerinin bölümü tercih etmelerini etkilediği görülmektedir.

Sosyal çalışmacıları diğer meslek elemanlarından ayıran önemli özelliklerinden biri empati kurma yetisini eğitim sürecinde kazanmalarınıdır (Yıldız ve diğ., 2015) Empatinin bir süreç olarak ortaya çıkmasına eğitimle yardım edilebilirken, davranışın kendisinin bir beceri olarak doğrudan öğretilemeyeceğidir. Bireye empati davranışı doğrudan öğretilemeye de iletişimindeki güçlü ve zayıf yönlerin farkına varmasını sağlayacak, kendi benliği ve kişisel değerleri hakkındaki iç görüşünü güçlendirecek eğitim faaliyetleri yapılabilir (Tuncay ve İl, 2009). Bu eğitim faaliyetleri de empatik beceriyi geliştirebilmektedir. Bunu ortaya koyan birçok çalışma vardır (Erkan ve Duyan, 2000; Gökçearslan Çıfci ve Altınova, 2012; Keefe, 1975; Napoli ve Bonifas, 2011). Bu nedenle sosyal hizmet öğrencilerine verilen eğitim programındaki derslerin, empatik eğilimi artırıp artırmadığını görebilmek için

sınıf seviyelerine göre empatik eğilim puanları arasındaki farka bakılmıştır. Sonuçta, öğrencilerin sınıf düzeyine göre empatik eğilim puanlarında anlamlı farklılık bulunmamıştır. Bu sonuç bazı araştırmalarla (Erçoşkun, 2005; Grant, 2014; Yılmaz ve Akyel, 2008) paralellik göstermektedir. Bazı araştırmalar (Akar, 2014; Keefe, 1975) ise bu çalışmada elde edilen sonucu desteklememektedir. Stanley ve Bhuvanewari (2016)'nin sadece kızlardan oluşan 73 sosyal hizmet öğrencisiyle yaptıkları çalışmada 1, 2 ve 3. sınıfların empatik eğilim puanları karşılaştırıldığında 3. sınıfların 1. sınıflara oranla puanlarının daha yüksek olduğu ve anlamlı bir farkın olduğunu ifade etmişlerdir.

Öğrencilerin sınıf düzeylerine özgecilik puanları incelendiğinde toplam özgecilik puanının sınıf düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermediği görülmüştür. Bu bulgu, Kaçar Banbal (2010) tarafından yapılan çalışma ile de desteklenmektedir. Ancak Ülkemizde yapılan bazı çalışmalar ise bu araştırmadaki bulguları desteklememektedir. Örneğin, Kasapoğlu (2014), 3. Sınıf öğrencilerinin özgecilik düzeylerinin 1. Sınıflara göre daha yüksek olduğunu bulmuştur. Ak (2013) da yaptığı araştırmada öğrencilerin sınıf düzeyleri yükseldikçe özgecilik düzeylerinin azaldığını bulgulamıştır.

Farklı fakülte ve bölümdeki öğrencilerle yapılan araştırmalar, özgeciliği ve empatiyi etkileyen birçok faktör olduğunu ve sadece okunan sınıfın tek başına özgeciliğin ve empatinin anlamlı bir yordayıcısı olmadığını göstermektedir. Öğrencilerin kişisel yeterliliği, verilen sosyal hizmet eğitiminde ve müfredatında empati ve özgeciliğin yer bulması gibi nedenler de birebir özgecilik ve

empati düzeyini etkileyebilmektedir.

Bireylerin empatik eğilimi ve özgecilik durumları, yaşadığı sosyal çevreye göre değişiklik gösterebilmektedir. Bu çerçevede araştırmada empatik eğilim ve özgecilik durumları sosyal çevreye göre incelenmiştir. Araştırmamızda sosyal hizmet öğrencilerinin hayatlarının çoğunu nerede geçirmiş oldukları, onların empatik eğilim puanları ile özgecilik toplam puanlarında anlamlı fark yaratmamıştır. Kısacası, katılımcıların empatik eğilimi ve özgecilik durumları hayatının çoğunu nerede yaşadıklarına göre değişmemektedir. Literatürde yaşanan yer ile özgecilik arasında anlamlı bir ilişki bulan herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Ümmet (2012) ile Arpacı ve Özmen (2013) tarafından yapılan çalışma da araştırmamıza paralel olarak herhangi bir farklılık bulunmamıştır. Bu bulgular, özgeciliğin sosyal etkiden ziyade bireysel faktörler tarafından şekillendirildiği şeklinde yorumlanabilir.

Stanley ve Bhuvanewari (2016)'nin yaptıkları çalışmada sosyal hizmet bölümü öğrencilerinin yaşadıkları sosyal çevre kır ve kent diye ikiye ayrılmış ve empatik eğilim puanları karşılaştırıldığında anlamlı bir farkın olmadığını ifade etmişlerdir. Erçoşkun, (2005)'ün çalışmasında da aynı şekilde sınıf öğretmenliği öğrencilerinin yaşadıkları yerleşim yerine göre empatik becerileri arasında anlamlı bir farklılık yoktur. Arpacı ve Özmen (2014)'in çalışması bu çalışmada elde edilen sonucu desteklememektedir. Buna göre şehirde yaşayan öğrencilerin empatik eğilim puanları daha yüksek bulunmuştur. Günümüzde küreselleşmeyle birlikte iletişim ve ulaşım imkanlarının artması

köy-şehir, kır-kent, küçük şehir -büyük şehir gibi ayrışmaları minimize etmiştir. Aynı şekilde kırsal çevrede yaşayanların kentlerde yaşayanlardan daha özgeci ve empatik olabilmelerine zemin hazırlayan geleneksel yapının etkisinin azalmış olabileceği düşünülebilir.

SONUÇ

Empatinin sosyal hizmet uygulamalarındaki önemi ve özgecilik düzeyinin empatik eğilim üzerindeki etkisini konu alan çalışmalarda genellikle özgeciliğin empatik eğilim üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olduğu bulunmuştur. Bu araştırma da sosyal hizmet öğrencilerinin empatik eğilimleri ile özgecilik düzeylerini arasındaki ilişkiyi ve bu becerileri etkileyen bazı değişkenleri incelemek amacıyla yapılmıştır. Bu araştırma; Bingöl Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümü öğrencileriyle sınırlandırılmıştır. Bu açıdan elde edilen sonuçların genellenebilirliği sınırlıdır. Araştırmanın yöntemine dair sınırlılık ise sadece nicel yöntemle konunun ele alınmasıdır. Nitel veya karma desen araştırmalarıyla daha derinlemesine incelemeler yapılabilir.

Araştırma, sosyal hizmet öğrencilerinin empatik eğilimleri ile özgecilik düzeyleri arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğunu ortaya koymaktadır. Etkili iletişim tekniklerinden biri olan ve terapötik etkisi kanıtlanmış olan empatiyi, özgecilik düzeyinin etkilediği bulunmuştur. Cinsiyetin empatik eğilim düzeyi üzerinde; cinsiyet ve okuduğu bölüme isteyerek gelmenin de özgecilik üzerinde etkili olduğu da bu araştırmada ulaşılan bir diğer sonuçtur. Sınıf düzeyinde ise anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Empatik eğilim ve özgecilik sosyal hizmet disiplini ile doğrudan ilişkili temel değer ve beceriler olarak kabul edilmektedir. Bu becerilerin eğitim sürecinde geliştirilebileceği düşünüldüğünde sosyal hizmet öğrencilerinin empatik eğilimleri ile özgeci davranış düzeyleri arasındaki ilişki önem kazanmaktadır. Ancak bu eğitimin terörük yönlendirmelerin ötesine geçmesi gerekmektedir

ÖNERİLER

Araştırmada elde edilen bulgulara dayandırılan sonuçlarda göz önünde bulundurularak aşağıdaki öneriler sunulmuştur.

1. Sosyal hizmet alanında gerekli bir beceri olan empatiyi etkileyen diğer faktörler de araştırılabilir. Nitekim yurt dışında bu alanda bazı çalışmalar yapıldığı bilinmektedir.
2. Bu araştırma sosyal hizmet bölümü öğrencilerinin empatik eğilim ve özgecilik düzeylerini ölçmektedir. Benzer çalışmalar diğer bölümlerdeki öğrenciler ve toplumun farklı kesimleriyle yapılabilir.
3. 3. Sınıfta okuyan öğrencilerin daha yüksek empatik eğilim ve özgeci davranış göstermeleri beklenmektedir. Ancak öğrencilerinin okudukları sınıf düzeyi ile empatik eğilimleri ve özgecilik düzeylerinin farklılaşmadığı görülmüştür. Bu nedenle sosyal hizmet eğitim müfredatı gözden geçirilerek; sosyal hizmet bölümü öğrencilerinin eğitimleri sırasında özgeci davranışların geliştirilmesi ve empatik eğilimlerinin artırılması

amacıyla eğitim programlarında değişiklikler yapılması önerilir.

4. Bu çalışmanın sonuçları, sosyal hizmet bölümü yöneticileri ve sosyal hizmet eğitimcileri için bir veri kaynağı sağlayabilir.
5. Sosyal hizmet eğitimi ile ilgili planlamalarda kullanılmak üzere sosyal hizmet bölümü öğrencilerinin empatik eğilimlerini ve özgecilik düzeylerini etkileyen daha kapsamlı nicel ve nitel araştırmaların yapılması ve kesitsel çalışmaların yanı sıra boylamsal çalışmaların yapılması yararlı bulgular sağlayabilir.

KAYNAKÇA

- Ak, K. (2013). *Üniversite Öğrencilerinin Özgecilik Düzeylerinin Yordayıcısı Olarak Yaşam Amaçları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Eğitim Bilimleri, Tokat.
- Akar, A. (2014). *PDR Ve Psikoloji Programı Öğrencilerinin Empatik Eğilimleri Ve Narsistik Kişilik Özelliklerinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Toros Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.
- Arpacı, P. ve Özmen, D. (2014). *Hemşirelik Öğrencilerinin Özgecilik ve Empatik Eğilim Düzeyleri ve Aralarındaki İlişki*. *Hemşirelikte Eğitim Ve Araştırma Dergisi*, 11 (3): 51-57.
- Avcı, D., Aydın, D. ve Özbaşaran, F. (2013). *Hemşirelik Öğrencilerinde Empati-Özgecilik İlişkisi Ve Özgeci Davranışın Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*. *Balıkesir Sağlık Bilimleri Dergisi*, 2(2), 108-113.
- Ayten, A.(2010).*Empati ve Din*. İstanbul: İz Yayıncılık.
- Barker, R. L. (1995) *The Social Work Dictionary (3rd ed.)*. Washington DC:NASW Press.
- Batson, C. D. ve Moran, T. (1999). *Empathy-Induced Altruism in a Prisoner's Dilemma*.

- European Journal of Social Psychology*, 29, 909-924.
- Bierhoff, H. ve Rohman, E. (2004). *Altruistic Personality in the Context of the Empathy-Altruism Hypothesis*. *European Journal of Personality*, 18, 351-365.
- Budak, S. (2009). *Psikoloji Sözlüğü*. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Burks, D. J., Youll, L. K. ve Durtschi, J. P. (2012). *Empathy-Altruism Association and Its Relevance to Health Care Professions*. *Social Behavior and Personality: An International Journal*, 40(3), 395-400.
- Byrne, N. (2008). *Differences in Types and Levels of Altruism Based on Gender and Program*. *Journal of Allied Health*, 37 (1), 22-29.
- Cabin, W. D. (2008). *Actualizing 'Professional Altruism' A Comparison of Home Health Care and Hospice Social Workers*. *Home Health Care Management & Practice*, 20(6), 474-481.
- Comte, A. (1875). *System of Positive Polity (1st Volume)*. London: Longmans, Green, and Co.
- Coulter, I. D., Wilkes, M. ve Der-Martirosian, C. (2007). *Altruism Revisited: A Comparison of Medical, Law and Business Students' Altruistic Attitudes*. *Medical Education*, 41, 341-345.
- Cournoyer, B.R. (2011). *The Social Work Skills Workbook (6th Edition)*. Brooks/Cole, USA: Cengage Learning.
- Decker, O., Winter, M., Brähler, E. ve Beutel, M. (2008). *Between Commodification and Altruism: Gender Imbalance and Attitudes Towards Organ Donation. A Representative Survey of the German Community*. *Journal of Gender Studies*, 17 (3), 251-255.
- Dökmen, Ü. (1988). *Empatinin Yeni Bir Modele Dayanılarak Ölçülmesi Ve Psikodrama İle Geliştirilmesi*. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 21 (1-2), 155-190.
- Duru, E. (2002). *Öğretmen Adaylarında Empatik Eğilim Düzeyinin Bazı Psikososyal Değişkenler Açısından İncelenmesi*. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(12), 21-35.
- Duyan, V. (2012). *Sosyal Hizmet Temelleri, Yaklaşımları, Müdahale Yöntemleri*. Ankara: Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Genel Merkezi.
- Eisenberg, N. (1986). *Altruistic Emotion, Cognition, and Behavior*. Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates Publishers.
- Elmas, U. (1998). *Bireylerin Ana-baba Tutumları ile Özgeçicilik Düzeyleri Arasındaki İlişkiler*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Erçoşkun, M.H. (2005). *Sınıf Öğretmenliği Öğrencilerinin Empatik Becerilerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Erkan, G. (1997). *Sosyal Hizmette Mülakat*. Ankara.
- Erkan, G. ve Duyan, V. (2000). *Sosyal Hizmette Mülakat dersinin Öğrencilerin Empatik Anlayışına Etkisi*, *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*, 1(10), 29-37.
- Gerdes, K. E., & Segal, E. A. (2009). *Social Work Model of Empathy*. *Advances In Social Work*, 10(2), 114-127.
- Gerdes, K. E., & Segal, E. A. (2011). *The Importance Of Empathy For Social Work Practice: Integrating New Science*. *Social Work*, 56(2), 141-148.
- Gökçearslan Çifci, E. ve Altınova, H. (2012). *Sosyal Hizmet Eğitiminde Yaratıcı Drama Yönteminin Öğrencilerin Empati Becerisine Etkisi*, *Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 1 (2), 133-149.
- Göriş, S., Kılıç, Z., Ceyhan, Ö. ve Şentürk, A. (2014). *Hemşirelerin Profesyonel Değerleri*

ve Etkileyen Faktörler. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, 5(3), 137-142.

Grant, L. (2014). *Hearts and Minds: Aspects of Empathy and Wellbeing in Social Work Students*. *Social Work Education*, 33(3), 338-352.

Hanley, P. (2015). "Sosyal Hizmette İletişim Becerileri", Adams, R., Dominelli, L. ve Payne, M. (Çev. Ed., Tarık Tuncay), *Sosyal Hizmet Temel Alanlar ve Eleştirel Tartışmalar*. Ankara: Nika Yayınevi.

Hepworth, D. H., Rooney, R. H., Rooney, G. D., Strom-Gottfried, K. and Larsen, J. A. (2010). *Direct Social Work Practice: Theory and Skills (8th Edition)*, Brooks/Cole USA: Cengage Learning.

Hoyle, E. ve John, P. D. (1995). "The Idea Of A Profession", E. Hoyle Ve P. D. John (Eds) *Professional Knowledge And Professional Practice*. London: Cassell.

Kaçar-Banbal, G. (2010). *Hemşirelik Öğrencilerinin Özgeçililik Düzeyleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Kadushin, A. ve Kadushin, G. (2016). *Sosyal Hizmet Görüşme Teknikleri*. Ankara: Nika Yayınları.

Kamas, L., Preston, A. ve Baum, S. (2008). *Altruism in Individual and Joint-Giving Decisions: What's Gender Got to Do With It? Feminist Economics*. 14 (3), 23-50.

Karadağ, E. ve Mutaşçılar, I. (2009). *Prosocial Davranış Ekseninde Özgeçililik Üzerine Teorik Bir Çözümleme*. *Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi*, 8, 41-70.

Karasar, N. (2010). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayınları.

Kasapoğlu, F. (2014). *İyilik Hali ile Özgeçililik arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. *Hikmet Yurdu*, 7(7), 13, 271-288.

Keefe, T. (1975). *Empathy and Social Work Education: A Study*. *Journal of Education for Social Work*, 11(3), 69-75.

King Jr., S. H. (2011). *The Structure Of Empathy In Social Work Practice*, *Journal Of Human Behavior In The Social Environment*, 21(6), 679-695.

Locke, T., Vulliamy G., Webb, R. ve Hill, M. (2005). *Being A 'Professional' Primary School Teacher At The Beginning Of The 21st Century: A Comparative Analysis Of Primary Teacher Professionalism In New Zealand And England*. *Journal of Education Policy*, 20(5), 555-581.

Lubove, R. (1965). *The Professional Altruist: The Emergence Of Social Work As A Career, 1880-1930*. Cambridge, MA: Harvard University Press.

Mateer, N. H. ve Willover, D. J. (1994). *Teacher Altruism: Implications for Administrators*. *Pennsylvania Educational Leadership*, 13 (2), 29-31.

Mutaşçılar, I. (2008). *Özgeçililik Kavramının Tarihsel Gelişimi ve Öğretmen Özgeçililiği Üzerine Bir Araştırma*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Napoli M. ve Bonifaz R. (2011). *From Theory Toward Empathic Self-Care: Creating a Mindful Classroom For Social Work Students*. *Social Work Education*, 30(6), 635-649.

Neuman, W. L. (2014). *Toplumsal Araştırma Yöntemleri: Nitel ve Nicel Yaklaşımlar (2. Cilt.) (Çev.: Sedef Özge)*. İstanbul: Yayınodası Yayıncılık

Paat, Y. (2016). *Life Course, Altruism, Rational Choice, and Aspirations in Social Work Education*. *Research Papers in Education*, 31(2), 234-253.

Royzman, E. ve Kumar, B. (2001). *On The Relative Preponderance Of Empathetics Orrow And Its Relation To Common Sense Morality*. *New Ideas in Psychology*, 19, 131-144.

Scott, N. ve Seglow, J. (2007). *Altruism. Maidenhead: Open University Press*.

- Seden, J. (2005). *Counseling Skills In Social Work Practice (2nd Edition)*, England: Open University Press.
- Serpen, A. S. ve Hasgül, E. (2015). *Sosyal Hizmet Uygulamalarında Empatinin Önemi Ve Yardım İlişkisi Üzerindeki Etkisi*. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 15(35), 37-52.
- Sheafor, B. W. Ve Horejsi, C. J. (2014). *Sosyal Hizmet Uygulaması Temel Teknikler ve İlkeler (Çev. Ed. B. Çiftçi)*. Ankara: Nika Yayınevi.
- Stanley, S.ve Bhuvaneswari, G. M. (2016). *Reflective Ability, Empathy, And Emotional Intelligence In Undergraduate Social Work Students: A Cross-Sectional Study From India*. *Social Work Education*, 35(5), 560-575.
- Staub, E. (2003). *The Psychology of Good and Evil: Why Children, Adults, and Groups Help and Harm Others*. USA: Cambridge University Press.
- Stueber, K. (2008). *Empathy*. N. Z. Edward (Ed.) *The Stanford Encyclopedia of Philosophy (Fall 2008 Edition)* Retrieved from <http://plato.stanford.edu/archives/fall2008/entries/empathy/>
- TDK (2016). http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5769c00d803c23.96320251 Erişim tarihi:11.07.2016
- Tilay, M. A. ve Torlak, Ö. (2015). *Bir Tüketici Davranışı Olarak Gönüllü Hizmet Sağlama: Bağış Motivasyonlarının Yardım Kurumlarında Gönüllü Hizmet Sağlama Tutumu Üzerindeki Etkisi*. 20. Ulusal Pazarlama Kongresi, Eskişehir.
- Tomanbay, İ. (1999a). *Sosyal Çalışma Sözlüğü*. Ankara: Selvi Yayınevi.
- Tomanbay, İ. (1999b). *Sosyal Çalışmayı Yaptırmak*. Ankara: SABEV Yayınları.
- Tuncay, T. ve İl, S. (2009). *Sosyal Hizmet Uygulamasında Empatiyi Yeniden Düşünmek*. *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*, 20(2), 39-56.
- Turan, N. (1999). *Sosyal Kişisel Çalışma, Birey ve Aile İçin Sosyal Hizmet*, Ed. Veli Duyan Ankara: Aydınlar Matbaacılık
- Turnage, B. F., Hong, Y. J., Stevenson, A. P. ve Edwards, B. (2012). *Social Work Students' Perceptions of Themselves and Others: Self-Esteem, Empathy, and Forgiveness*. *Journal of Social Service Research*, 38, 89-99.
- Ümmet, D. (2012). *Üniversite Öğrencilerinde Özgeçilik Davranışının Transaksyonel Analiz Ego Durumları ve Yaşam Doyumu Bağlamında İncelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Ümmet, D., Ekşi, H. ve Otrar, M. (2013). *Özgeçilik Ölçeği Geliştirme Çalışmaları*. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 26(11), 301-321.
- Ünal, G. (1997). *Psikolojik Danışmanlık Ve Rehberlik Eğitimi Alan Öğrencilerin Empatik Eğilimlerinde Gözlenen Değişmeler (Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Örneği)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Valentine, S., Godkin, L., Page, K. ve Rittenburg, T. (2009). *Gender and Ethics: Ethical Judgments, Ethical Intentions, and Altruism Among Healthcare Professionals*. *Gender in Management: An International Journal*. 24 (2), 112-130.
- Yavuzer, H., İşmen-Gazioğlu, E., Yıldız, A., Demir, İ., Meşeci, F., Kılıçaslan, A. ve Sertel, Ç. (2006). *Öğretmen Özgeçiligi Ölçeği: Geliştirme, Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması*. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 6(3), 947-972.
- Yıldız, T., Yıldırım, A. A., Asıl, A., Birginal, G., Görgülü, M., Özdemir, N., Köybaşı, Y., Yıldırım, B. (2015). *Sosyal Hizmet Öğrencilerinin Empatik Eğilim Düzeyleri Ve Organ Bağışı Tutumları Arasındaki İlişki*. *Tıbbi Sosyal Hizmet Dergisi*, 5, 34-45.
- Yılmaz, İ. ve Akyel, Y. (2008). *Beden Eğitimi Öğretmen Adaylarının Empatik Eğilim*

Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD), 9(3), 27-33.